

نوروز و همگرایی فرهنگی / الهه کریمی ریایی

نوروز جشنی کهن و فراملی است که پیوند تنگاتنگی با طبیعت، نو شدن و رویش دوباره آن و نو شدن همه هستی و انسان دارد و از همین روست که فراتر از هر مرز عقیدتی، جغرافیایی و سیاسی می توان به آن پرداخت. این جشن شادمانه با سابقه درخشان تاریخی و گستره وسیع جغرافیایی اش می تواند بستری مناسب برای همگرایی ملتهایی باشد که آن را گرامی می دارند.

آران نیوز- نوروز جشنی کهن و فراملی است که پیوند تنگاتنگی با طبیعت، نو شدن و رویش دوباره آن و نو شدن همه هستی و انسان دارد و از همین روست که فراتر از هر مرز عقیدتی، جغرافیایی و سیاسی می توان به آن پرداخت. این جشن شادمانه با سابقه درخشان تاریخی و گستره وسیع جغرافیایی اش می تواند بستری مناسب برای همگرایی ملتهایی باشد که آن را گرامی می دارند. گستره جغرافیایی نوروز از غرب چین و شبه قاره هند، افغانستان، ایران و آسیای مرکزی تا قفقاز امتداد می یابد. نوروز در واقع یک جشن فرهنگی است که ریشه در سنتهای دیرینه مردم مناطق ذکر شده دارد. این جشن بزرگ می تواند فراتر از یک جشن باشد و به یک پیمان فرهنگی، اقتصادی و سیاسی تبدیل شود. حتی در گستره وسیع تر این امکان وجود دارد تا از نوروز برای بهبود روابط سیاسی و اقتصادی نیز استفاده شود. به بیان دیگر نوروز می تواند موجب تقویت همگرایی منطقه ای گردد.

آیین باستانی نوروز یکی از مولفه های تحکیم همگرایی بین اقوام کشورهای مختلف است و اگرچه ظرفیت زیادی برای توسعه روابط میان کشورها دارد، اما متأسفانه کمتر به این وجه از وجوه آن پرداخته شده است. بعد از آن که سازمان

ملل متحد با تصویب قطعنامه ای با عنوان «روز بین المللی نوروز»، عید نوروز را به عنوان مناسبتی بین المللی به رسمیت شناخت، اولین و دومین نشست مقامات بلندپایه کشورهای حوزه نوروز به ابتکار کشورمان در سالهای گذشته، در تهران برگزار شد. ثبت نوروز به عنوان یک میراث فرهنگی و معنوی از سوی یونسکو و به رسمیت شناختن آن از سوی سازمان ملل، برای ملت های منطقه و تمام کسانی که آن را جشن می گیرند، اهمیت بسیاری دارد و باعث می شود این آیین کهن که هم عامل وحدت در طول قرون و اعصار بوده و از طرفی مورد تأیید اسلام نیز قرار گرفته، بتواند نقش خود را در پیوند فرهنگی کشورهای حوزه نوروز ایفا کند. انتظار می رود که اقدامات عملی مقامات کشورهای این حوزه در جشن نوروز، آغازی باشد برای پررنگ شدن نقش نوروز به عنوان محور بزرگ همگرایی در منطقه. 12 کشور عضو پرونده جهانی نوروز هستند که از آن میان می توان به

کشورهای ایران، تاجیکستان، قرقیزستان، افغانستان، ترکمنستان، ارمنستان، قزاقستان، آذربایجان، عراق، ترکیه و پاکستان اشاره نمود. می توان گفت جشن نوروز، محوری است که بین کشورهای منطقه مشترک است و مردمان ساکن در این کشورها به گونه ها و به شکل های گوناگون این روز را جشن می گیرند.

جشن فرهنگی نوروز یکی از اشتراکات فرهنگی و تاریخی است که هر سال در کشورهای این حوزه از جمله ایران، افغانستان و تاجیکستان بصورت باشکوهی برگزار می گردد. مردم این کشورها در طول سالیان متمادی، روز نوروز را به عنوان آغاز سال جدید گرامی داشته و مراسم و آیینهای مختلفی را اجرا می نمایند. در افغانستان در روز نوروز در مناطق مختلف به ویژه در زیارتگاه سخی در مزار شریف و نیز در شهر کابل مراسم خاص مذهبی برگزار شده و علمی را که منتسب به حضرت علی (ع) است، با تشریفات خاص بلند نموده و در جایگاه خاص آن نصب می نمایند و سپس سیل عظیم جمعیت با انگیزه مذهبی و اعتقادی، علم را زیارت می کنند. در تاجیکستان در برخی مناطق هفت سین و در مناطق دیگر هفت شین را گرامی می دارند. این سنت در تاجیکستان تفاوتهایی با ایران دارد و شامل هفت سفیدی از جمله آب، ماهی سفید و ... است. به اعتقاد تاجیکان، ماهی های سرخ در تنگ آب در لحظه تحویل سال به حرکت در می آیند و نویدبخش تحویل سال جدید هستند. بنابراین جشن فرهنگی نوروز مؤلفه مشترکی است که می تواند همگرایی های را در سطح منطقه به ویژه سه کشور فارسی زبان افغانستان، ایران و تاجیکستان پدید آورد و حتی همگرایی های سیاسی بین سه کشور و حتی تمامی کشورهای منطقه را افزایش دهد.

با توجه به اینکه افزایش همگرایی ها بین کشورها، تضمین کننده صلح و امنیت جهانی خواهد بود، باید مؤلفه هایی را جستجو کرد که سطح واگرایی سیاسی را کاهش و همگرایی های سیاسی را افزایش دهد. مساله ای که اکثر نظریه پردازان مهم جهت ایجاد همگرایی های سیاسی بر آن تاکید می ورزند، توجه به مشترکات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است. اگر برخی اشتراکات بین دولت و کشورها وجود داشته باشد، می توان از آنها بعنوان مؤلفه های همگرایی استفاده کرد. اما در صورت نبودن اشتراکات بین کشورها، باید برای ایجاد مؤلفه های همگرایی های سیاسی تلاش نمود. در این راستا توجه به نوروز به عنوان یکی از مشترکات مهم فرهنگی مردم منطقه جایگاه خاصی دارد. شکل گیری اتحادهای منطقه ای بیشتر متأثر از دو عامل ویژگی های جغرافیایی و محیطی و همچنین تاریخی و فرهنگی مشترک هستند. علی رغم اینکه کشورهای منطقه و سه کشور فارسی زبان شامل یک منطقه جغرافیایی بوده و برخی ویژگی های مشابه دارند و همچنین با برخی چالش های یکسان نیز مواجه هستند، همگرایی خصوصاً در حوزه فرهنگ اهمیت بیشتری دارد.

در حال حاضر کشورهای منطقه به ویژه سه کشور فارسی زبان افغانستان، ایران و تاجیکستان تهدیداتی مشترکی در سطح منطقه دارند. یکی از این تهدیدات، تروریسم است که ثبات سیاسی و امنیت ملی کشورها را به شدت تهدید می کند. ایران و تاجیکستان همواره از رشد تروریسم در افغانستان به علت در خطر قرار گرفتن مرزهای خود نگران هستند. مساله دیگر قاچاق مواد مخدر و شبکه های قاچاق است که هر سه کشور را تهدید می نماید. بنابراین تهدیدات مشترک بین کشورهای منطقه به ویژه سه کشور فارسی زبان وجود داشته و این تهدیدات مشترک، می توانند منافع مشترکی را نیز پدید آورند. به همین دلیل برای غلبه بر چالش ها و تهدیدات مشترک و نیز دستیابی به منافع مشترک باید در صدد تعمیق همگرایی های سیاسی بین کشورهای منطقه بود. جشن نوروز به عنوان نقطه مشترک بین بیشتر کشورهای منطقه می تواند عاملی مناسب برای تحقق همگرایی سیاسی در سطح منطقه باشد.

برگزاری جشن جهانی نوروز اقدام مثبتی در جهت پیشرفت و ارتقای دیپلماسی فرهنگی و عمومی است که موجب افزایش همگرایی فرهنگی میان ملت ها شده و ثبت نوروز در سازمان ملل به عنوان یک سنت جهانی، زمینه های تبادل فرهنگی را تقویت می کند. جشن جهانی نوروز با ریشه ایرانی روز تجدید خاطره خویشاوندی انسان با طبیعت است که در گذر قرن ها از شکوه سنت های آن کاسته نشده است زیرا بزرگداشت سنت های آن، با اندیشه صلح، دوستی و همبستگی پیوند خورده است.

نوروز رویداد مناسبی برای تحکیم همگرایی بین اقوام کشورهای مختلف است و باید فراتر از مرزهای جغرافیایی به آن پرداخته شود. هم افزایی فرهنگی به عنوان اقدامی مؤثر و مشترک، می تواند بصورت دو جانبه، چند جانبه، منطقه ای و بین المللی میان کشورها برقرار باشد و نیازمند مشارکت کشورهای مختلف جهت تدوین نقشه راه است. کشورهای آسیای مرکزی توجه فراوانی به حفظ ارزش های قومی هر کشور دارند. به همین علت، گسترش همگرایی فرهنگی میان ملت های منطقه فقط در صورت توجه به هویت ملی، قومی، مذهبی و زبانی هر یک از آنها امکان پذیر است. ایران، آسیای مرکزی و قفقاز با داشتن ظرفیت های فرهنگی و فراملی، با تقویت هم افزایی فرهنگی از طریق ترسیم نقشه راه قطعاً می توانند اختلافات خود را کاهش داده و با توجه بیشتر بر اشتراکات، پشتوانه مطمئنی برای همکاری های آینده در منطقه ایجاد کنند.